

PROGRAMMA DE ONDERNEMENDE STAD

'DE ECONOMISCHE VERSNELLINGSKAMER'

WELKE ACTIES DRAGEN BIJ DE GROEI NAAR 100.000 ARBEIDSPLAATSEN IN 2020

Voorwoord

Wethouder Economische zaken Olaf Prinsen: "Innovatie is in toenemende mate de drijvende kracht van economische groei. Om die reden is het noodzakelijk om onze gemeentelijke inspanningen voor banengroei, bestrijding van de werkloosheid en een duurzame economie opnieuw tegen het licht te houden. Een inspanning waarbij samenwerking met ondernemend Apeldoorn en kennisinstellingen doorslaggevend is. Deze samenwerking maakt ons tot een ondernemende stad. Centrale vraag is welke acties bijdragen aan 'de groei naar 100.000 arbeidsplaatsen in 2020'; op welke wijze 'de autonome groei van zeker 120 van onze bedrijven' kan worden gestimuleerd; en hoe kunnen we 'ten minste twee kenniscentra in 2020' ontwikkelen. In deze nota worden voor deze drie doelstellingen de lijnen uitgezet. Deze nota is slechts papier. De echte opgave is de vertaling naar realisatie. Daarvoor zijn bestuurlijke en organisatorische kracht nodig en heldere opgaven."

Mei 2014

Aanleiding

We beginnen deze nota met een korte analyse van de (inter)nationale economische ontwikkeling van de afgelopen jaren. Vervolgens gaan we in op de economie van Apeldoorn zodat we de vraag kunnen beantwoorden welke uitdagingen er voor de Apeldoornse economie in het vooruitzicht liggen. Deze analyse geeft zowel inzicht in de lokale opgaven voor de economie en in de rol van de overheid als ook de doelen en acties die we centraal moeten stellen om onze kansen te maximaliseren en onze zwakke plekken te minimaliseren. Het economische beleid van de gemeente Apeldoorn is breder dan de opgaven die u in deze nota aantreft. Het economisch beleid gaat onder andere ook over detailhandel, kantoren en acquisitie van bedrijven.

Crisis en vooruitgang

We zijn op dit moment getuige van een grote economische crisis. De werkloosheid is sterk toegenomen, het gemiddeld besteedbare inkomen loopt terug en het perspectief op economische groei in verschillende sectoren lijkt verdwenen. Toch staan we er relatief beter voor dan 20 jaar geleden en veel beter dan 60 en 100 jaar geleden. Er is een hogere levensverwachting, een betere gezondheid, een hoger besteedbaar inkomen en we zijn gemiddeld gelukkiger dan welke generatie voor ons¹. Dat alles is met deze crisis niet zomaar weg.

Kennis en vooruitgang

Hoe komt het dat de welvaart zo snel is gegroeid in de afgelopen 100 jaar? Het antwoord op die vraag zit verborgen in het met elkaar delen van kennis. Ieder rationeel mens is in staat te leren, te verbinden en daardoor in staat zijn levensstandaard te verbeteren. De kracht van de economie van vandaag bevindt zich in de complexe keten van consumptie en het delen van kennis². Neem bijvoorbeeld een Apple telefoon. Het plastic komt uit Thailand, het metaal uit Zuid-Amerika en China, de chips uit Japan, het ontwerp uit de Verenigde Staten en het product wordt in China in elkaar gezet. 10.000 mensen hebben, waar ook ter wereld, meegeholpen om deze telefoon te maken. Zo doet iedereen mee in de keten door te werken en te consumeren. Dit is de kracht van de economische vooruitgang. 100 jaar geleden werkten slechts tien mensen aan het product, nu zijn het er 10.000, maar wel in veel kleinere deelfacetten dan toen. Ergens op de wereld is er één persoon die bedenkt dat het beter

en sneller kan en de gehele wereldbevolking profiteert daarvan. Dit is de cyclus van de kenniseconomie die zich de afgelopen 100 jaar heeft ontwikkeld, de 'ratio economics'³ wordt het wel genoemd. Kennisontwikkeling speelt een belangrijke rol in productontwikkeling. Of het toeval is, of door geniale koppen bedacht, denkers zijn nodig voor veranderingen en daarmee economische groei⁴.

Transitietijd naar duurzaamheid

Onze welvaartsgroei is in de tweede helft van de vorige eeuw ook gestoeld op een combinatie van goedkope arbeidskrachten, ongelimiteerd gebruik van natuurlijke grondstoffen en het opbouwen van schulden⁵. De meeste economen en wetenschappers zijn het er wel over eens dat het produceren op basis van grondstoffen een onhoudbaar scenario is geworden, omdat grondstoffen uitgeput raken en vervuiling een bedreiging vormt voor mens en dier⁶. De schuldenberg heeft onaanvaardbare vormen aan-

genomen en investeringskapitaal is een schaars goed geworden. Het gebruik van grondstoffen, productie en consumptie moet met een factor 10 teruggaan om het huidige ecologische model te kunnen handhaven. De werkelijkheid is dat de bevolkingsgroei en consumptie alleen maar toenemen⁷. Het is dus te gemakkelijk te veronderstellen dat alleen door kennisdeling de productiviteit en welvaartsgroei blijven toenemen. Er moeten belangrijke veranderingen plaatsvinden in het economische stelsel. De primaire focus op economische vooruitgang richt zich daarom op duurzame investeringen.

Conclusie

In sneltreinvaart zijn we door een aantal basisbeginselen van de economie gegaan. Dit brengt ons bij twee belangrijke conclusies. De eerste is dat kennisontwikkeling de levensader van economische groei is geworden. Het is daarom voor Apeldoornse bedrijven van groot belang om te innoveren.

De tweede conclusie is dat de economie niet langer

op ongelimiteerd gebruik van grondstoffen en een schuldentoe name bloeit, maar op duurzame innovatieve (product)ontwikkeling. Beide zijn prima met elkaar te verbinden, want duurzame innovatie leidt tot economische innovatie én kennisvermeerdering trekt 'knappe koppen' aan die voor vernieuwing kunnen zorgen. En dat is de verbinding die we ook in Apeldoorn voorstaan.

De Apeldoornse economie

Ook Apeldoorn heeft de klappen van de recente crisis ervaren. Grote werkgevers moesten bezuinigen, de bouwsector kwam stil te liggen, de werkloosheid nam toe en de detailhandel had het de afgelopen jaren moeilijk. Ondanks dat, is Apeldoorn de crisis tot nu toe relatief goed doorgekomen. Deze paragraaf gaat in op achtereenvolgens de Apeldoornse *arbeidsmarkt*, *economie* en *innovatie*.

De arbeidsmarkt

Apeldoorn is de banenmotor van de regio. Geheel tegen de landelijke trend in, groeide het aantal banen in Apeldoorn van 95.000 in 2011 naar 98.500 banen in 2012 en in 2013 krimpt die iets naar 97.000 banen. Ondanks de toegenomen werkloosheid, heeft de Apeldoornse arbeidsmarkt stand gehouden tot op heden. Er ligt dus een stevige basis maar dat zegt nog niets over de toekomstige ontwikkeling van de arbeidsmarkt. Zoomen we in op de verschillende opleidingsniveaus en sectoren, dan ontstaat er een genuanceerd beeld. Ondanks het overschot op de arbeidsmarkt, wordt in de nabije toekomst een tekort verwacht aan personeel⁹. Hoe is dat te verklaren?

De potentiële beroepsbevolking (aantal mensen tussen de 15-65 jaar) gaat de komende jaren nauwelijks toenemen en op langere termijn zelfs afnemen. De aanvankelijke groei in de afgelopen decennia heeft vooral te maken met de toename van de participatie van vrouwen en de toename van het aantal hoger opgeleiden⁹. Daar staat tegenover dat de participatiegraad van jongeren (15-24 jarige) is afgenomen omdat velen in deze leeftijdscategorie langer blijven studeren¹⁰. De potentiële rek zit in de groep 55-65 jarigen. De arbeidsparticipatie van deze groep is in de afgelopen jaren sterk toegenomen van 56% in 2000 naar 67% in 2011 en zal door recent rijksbeleid¹¹ verder kunnen toenemen. De Apeldoornse beroepsbevolking bestond in 2013 uit ruim 92.000 personen tussen de 20-65 jaar. De komende 10 jaar krimpt de beroepsbevolking naar 87.000 door vergrijzing en ontgroening. In de komende vier jaar wordt daarin de grootste afname verwacht. De beroepsbevolking krimpt door de vergrijzing (de babyboom generatie heeft de pensioenleeftijd bereikt) met circa 3.000 mensen in de komende vier jaar. Daarna is het verloop veel geleidelijker.

De vraag is wat daarvan het effect is op de Apeldoornse arbeidsmarkt. Bureau Louter heeft een vraag-aanbod confrontatie voor de arbeidsmarkt gemaakt tot het jaar 2017 voor Apeldoorn. Het aanbod aan werk wordt daarbij vergeleken met de instroom en uitstroom van de beroepsbevolking op de arbeidsmarkt. Tot 2016 gaat Louter er vanuit dat

vraag en aanbod op de arbeidsmarkt vergelijkbaar zijn met de huidige situatie. Louter heeft in deze vraag-aanbod confrontatie de krimp en groei van de verschillende sectoren meegenomen en afgezet tegen de krimp van de beroepsbevolking in de komende jaren. Louter heeft in deze vraag-aanbod confrontatie niet meegenomen dat er krimp van de arbeidsmarkt kan opgetreden door toenemende automatisering. Het Economisch Bureau van de ING ziet weliswaar voorzichtig economisch herstel maar ook een afname van de arbeidsmarkt omdat steeds meer werkgelegenheid op middelbaar niveau wordt geautomatiseerd. De vraag of de huidige krimp op de arbeidsmarkt wordt opgevangen door de vergrijzing, is dus niet met zekerheid te beantwoorden omdat de arbeidsmarkt situatie nog sterk kan worden beïnvloed door de automatisering.

De vraag is welke mensen de meeste kans hebben op werk? Louter verwacht dat de kansen op werk voor *ongeschoolden* laag is omdat zij nauwelijks kansen hebben op werk boven hun niveau en de vraag naar ongeschoold werk in de komende jaren waarschijnlijk verder afneemt. Veel ongeschoolde werkzaamheden zijn reeds geautomatiseerd of verdwenen naar lage loonlanden. Voor *laag- en middelhoog opgeleide* beroepen is er momenteel voldoende aanbod in Apeldoorn. Er zijn meer laag- en middelhoge beroepen dan laag- en middelopgeleide werknemers. Met name in de sector industrie en in de zorg is sprake van lichte tekorten. Het aantal laagopgeleiden in transport en horeca is echter hoog vergeleken met het landelijk gemiddelde. De vraag naar *hoger opgeleiden* in specifieke en complexe beroepen is momenteel groot en zal de komende jaren nog verder toenemen. Louter wees er reeds in 2009 op dat de vraag naar hogeropgeleid personeel de achilleshiel is van de Apeldoornse arbeidsmarkt. Hoger-opgeleiden zijn weliswaar bereid te reizen, maar kiezen bij een baanoverschot eerder voor een baankans in de steden waar zij gestudeerd hebben en blijven daar dan wonen¹².

Conclusie

Onze lokale arbeidsmarkt heeft een overschot aan ongeschoolde arbeidskrachten. Er is dus minder werk dan er arbeidskrachten zijn. Scholing of doorscholing is van belang om de kansen op de arbeidsmarkt te vergroten. Tegelijkertijd is de vraag naar kenniswerkers groot. Zij komen veelal van buiten Apeldoorn. Het is dus noodzaak om hoger-opgeleiden te verleiden om in Apeldoorn te komen wonen en het aanbod aan arbeidskrachten te vergroten voor het bedrijfsleven¹³.

De economie

In de vitaliteitscan van Elsevier is Apeldoorn op 41 indicatoren vergeleken met 46 stadsgebieden (waaronder 23 stedelijke gebieden). Uit deze scan blijkt dat sinds het jaar 2000 Apeldoorn steeds bovengemiddelde economische prestaties heeft geleverd. In 2006 behaalde Apeldoorn de 6de plaats, in 2012 de 4de plaats en zakte daarna terug naar de 9de plaats in 2013. Apeldoorn doet het op tal van gebieden goed. Het aantal onvoldoendes betreft de ontwikkeling van het aantal banen in de detailhandel, de bezettingsgraad van kantoren, het percentage woonachtige hoger-opgeleiden en het aantal starters. Bureau Louter prijst de gevarieerde bedrijventerreinen die door het gemeentebestuur in de afgelopen jaren zijn aangelegd en de centrale ligging langs de A1 en A50 als kernwaarde. Wel is er sprake van een matige demografische ontwikkeling ondanks het gunstige woon- en leefmilieu. Tot 2007 kende Apeldoorn een bovengemiddelde demografische groei¹⁴, maar sinds 2007 zijn de demografische ontwikkelingen onder die van de benchmark steden gedaald. Zetten we de economische groei naast de demografische ontwikkelingen van Apeldoorn, dan scoort Apeldoorn zeer matig in tegenstelling tot de benchmark steden die juist sterk zijn gestegen en dat ook in de toekomst zullen doen. Er wordt een benedengemiddelde groei van het aantal inwoners verwacht in de komende zes jaar en dat kan een rem gaan vormen op de groei van bedrijvigheid in de regio, aldus Louter.

Apeldoorn heeft een brede economie die gedragen wordt door het MKB met daarnaast een aantal grote (semi)publieke organisaties. Er zijn vijf stuwende sectoren benoemd in het huidige economisch beleid. Sectoren waarin de groei van het aantal arbeidsplaatsen verwacht wordt en innovatie een belangrijke rol speelt. Dat zijn de bedrijven in de informatietechnologie (6.000 arbeidsplaatsen), de zorg (19.000 arbeidsplaatsen), maakindustrie (9.000 arbeidsplaatsen), vrijetijdssector (14.000 arbeidsplaatsen) en de logistiek (7.000 arbeidsplaatsen). Het zijn onze eigen Apeldoornse topsectoren.

Topsectoren

Agro&Food	gemiddeld
Logistiek	laag
Water	laag
HTSM	gemiddeld
Chemie	gemiddeld
Life sciences	laag
Creatieve industrie	hoger
Energie	laag
Aandeel in de Stedendriehoek	

In het economisch beleid van het Rijk worden momenteel negen geselecteerde topsectoren centraal gesteld. De vraag is in hoeverre die sectoren aansluiten bij de sectoren in Apeldoorn en in breder verband in de Stedendriehoek¹⁶. De sectoren Water en Logistiek zijn sterk ondervertegenwoordigd terwijl de Creatieve industrie, HTSM¹⁷, Chemie en Agro&Food gemiddeld of bovengemiddeld zijn vertegenwoordigd. In de regio levert Deventer een hoog aandeel aan Agro&Food, terwijl Apeldoorn binnen de regio voornamelijk scoort op Creatieve industrie. Bekijken we Apeldoorn vanuit het excellente woon- en leefmilieu en het toeristische toplandschap, dan is de vrijetijdssector een beeldbepalende sector voor Apeldoorn. De vrijetijdssector maakt dan onderdeel uit van de Creatieve industrie. Uit de vitaliteitscan komt verder naar voren dat Apeldoorn zich nog het meest profileert op informatie-georiënteerde¹⁸ activiteiten. Er zijn zeer hoogwaardige kantoorlocaties, veel nieuwbouw en een hoge participatiegraad van hoger-opgeleiden in deze sector. In Apeldoorn gaat het dan over de IT-sector¹⁹.

Conclusie

Apeldoorn heeft een vijftal sterke sectoren. Dat zijn de bedrijven in de informatietechnologie, de zorg, vrijetijdssector, maakindustrie en de logistiek. Voor een sterke positie en economische doorontwikkeling, is samenwerking binnen de sector van belang. Arbeidsmarktfragen, scholing en mobiliteit zijn nu eenmaal beter gezamenlijk als sector op te vangen dan als individueel bedrijf.

DE
VRIJETIJDSECTOR
IS BEELDBEPALEND
VOOR APELDOORN

Kennis en innovatie

Een economie waarin veel vernieuwingen worden doorgevoerd kan worden gekenschetst als een kennis-economie. Centraal daarin staat het innovatievermogen van bedrijven. Zoals de aanvraag van het aantal patenten, de omvang van het aantal R&D-inspanningen, het geheel van nieuwe producten of diensten in de totale omzet van bedrijven. Voorts gaat het om de aanwezigheid van technologisch hoogwaardige bedrijvigheid en de kwaliteit van het arbeidsaanbod. De Apeldoornse economie kent hierin een aantal uitdagingen. Het aantal studenten in met name de techniek/industrie (HBO-wetenschappelijk) is laag. Zij moeten dus meer dan gemiddeld in Nederland van elders worden aangetrokken door bedrijven. De Apeldoornse bedrijven verrichten ook relatief weinig R&D-inspanningen. Zij werken overigens wel meer dan gemiddeld samen in innovatieprocessen met andere bedrijven in Nederland. Apeldoornse bedrijven dienen weinig octrooiaanvragen in voor typische hightech producten maar scoren voor overige typen octrooien wel iets boven het nationaal gemiddelde. Ook het percentage van de omzet uit nieuwe producten ligt boven het nationaal gemiddelde. Technologisch hoogwaardige industrie is minder dan gemiddeld aanwezig in Apeldoorn.

Bureau Louter constateert dat het probleem van Apeldoorn de benedengemiddelde score op het aantal studenten op HBO/WO niveau is, met name in technische richting, economische richting en in de zorg. Hoogopgeleide arbeidskrachten zullen dus óf moeten verhuizen naar Apeldoorn óf bereid moeten zijn om over een grotere afstand te reizen. Wat betekent dit voor de toekomstige ontwikkeling van het bedrijfsleven? Er zijn twee toekomstscenario's denkbaar. Het aantrekkelijke woonmilieu van Apeldoorn is trekpleister voor deze mensen en leidt tot personeelsmigratie. Óf, als dit aantrekkelijke woonmilieu onvoldoende aantrekkingskracht heeft op hoger-opgeleiden, gaan bedrijven op zoek naar locaties waar deze hoger-opgeleiden woonachtig zijn (bedrijfsmigratie). Waarschijnlijk zal de waarheid ergens in het midden liggen maar dit geeft niettemin aan waar de uitdagingen liggen.

Hoger-opgeleiden reizen momenteel al in groten getale. Circa 45% van de arbeidsplaatsen in Apeldoorn wordt ingevuld door mensen die buiten Apeldoorn woonachtig zijn. De grootste dagelijkse pendel is die vanuit de stadsregio Arnhem en Zwolle. Daarnaast komen Twente en de Achterhoek en de oostvleugel van de randstad (Ede, Veenendaal en de Noord

APELDOORNSE BEDRIJVEN WERKEN MEER DAN GEMIDDELD SAMEN IN INNOVATIE- PROCESSEN MET ANDERE BEDRIJVEN IN NEDERLAND

Veluwe) in beeld. De pendel is positief ten opzichte van de oostelijke grensregio's en negatief ten opzichte van het westen (met uitzondering van de Noord Veluwe). Er gaan dus meer hoger-opgeleiden dagelijks richting Amersfoort (en verder richting het westen) dan andersom, maar het aantal hoger-opgeleiden uit de andere windstreken richting Apeldoorn is weer groter dan de uitlopende pendel.

Conclusie

Het algemene beeld dat naar voren komt, is dat Apeldoorn zich niet in het hoogste segment bevindt wat kennisintensiteit betreft, mede als gevolg van het ontbreken van een universiteit en grote hightech bedrijvigheid in de technologisch hoogwaardige sectoren. Apeldoorn kent wel een hoge innovativiteit van het gevestigd bedrijfsleven²⁰. Er zijn weliswaar weinig fundamentele vernieuwingen, maar er is wel vernieuwing met veel nieuwe toepassingen binnen het bestaande bedrijfsleven. Kenniscentra kunnen een rol spelen in het stimuleren van fundamentele vernieuwing van bedrijven omdat het plekken zijn waar de vraag naar kennis en het aanbod van kennis bij elkaar komt.

Voordat we activiteiten gaan verbinden aan de bovenstaande analyse, is het van belang stil te staan bij de rol van de overheid. De overheid heeft binnen het economische beleid geen leidende rol. Het zijn de ondernemers die de economie maken, de overheid draagt meestal bij in randvoorwaardelijke sfeer.

De rol van de overheid

De overheid is in de afgelopen jaren anders gaan denken over haar maatschappelijke rol. Er is een accentverschuiving van een 'sturende en allesbepalende' overheid naar wat is gaan heten een 'regisserende en faciliterende' overheid. Tussen 'zelf-regie' en een 'faciliterende overheidsrol' zoals omschreven in het begrip 'de andere overheid'²¹ is een delicate scheidslijn te maken. De overheid treedt voorzichtig terug uit verschillende maatschappelijke domeinen maar

nog steeds een maatschappelijk ondernemer die het beste nastreeft voor inwoners. Om maatschappelijke initiatieven mogelijk te maken binnen de kaders van 'de andere overheid' is de kunst van het co-creëren uitgevonden: gezamenlijk met bedrijven, onderwijsinstellingen én overheid ontwikkelen en oppakken van maatschappelijke thema's. In de Strategische Board van de Stedendriehoek is hiermee ervaring opgedaan. De vraag is hoe er evenwicht is te vinden in de rollen 'public' versus 'corporate'. Met de mond beleden ambities dienen namelijk gedragen te worden door organisatiekracht, investeringsgeld en eigenaarschap. De centrale opgave voor het programma 'De ondernemende stad' ligt in de verbinding van ambitie met organisatiekracht en het zoeken naar investeringsruimte. Dat betekent niet alleen regisseren op processen maar ook een 'actief participerende' overheidsrol op onderdelen. Dat is een overheid die investeert in eigen menskracht en netwerken om doelen te kunnen realiseren en bewegingen op gang te krijgen.

Co-creatie is het modewoord waarop partnership en allianties worden gesloten heden ten dage. Het verschil tussen co-creatie en 'gewoon samenwerken', is dat bij co-creatie een 'hogedrukpan' gebruikt wordt. Onder hoge druk ontstaan creatieve processen en worden sterke verbindingen gelegd. De economische opgave die in deze nota zijn genoemd, vragen daarom om een bottom-up benadering. Deze bottom-up benadering is per definitie niet het eigenaarschap van de gemeente Apeldoorn maar dat van bedrijven, instellingen en maatschappelijk partners.

Er zijn vier maatschappelijke overheidsrollen te onderscheiden²².

1. faciliteren: de gemeente denkt actief mee en verbindt daar waar nodig met andere partijen om activiteiten mogelijk te maken;
2. inspireren & uitnodigen: de gemeente nodigt uit aan tafel, verbindt en faciliteert ontmoeting en activiteiten;
3. initiëren & investeren: de gemeente maakt activiteiten en projecten mogelijk door (mede)financiering of door de projectleiding te nemen;
4. regisseren: de gemeente is initiatiefnemer en neemt een actieve rol om partijen te betrekken en is (mede)verantwoordelijk voor de financiering.

De verschillende overheidsrollen worden in de onderstaande hoofdstukken uitgewerkt binnen de drie programmalijnen, te weten: *De werkende stad* (waarin het arbeidsmarktbeleid/human capital centraal staan), *De stad van economische groei* (waarin het ondernemerschap en het economisch beleid centraal staan) en *De stad van kennis en innovatie* (waarin de relatie met het beroepsonderwijs - bedrijfsleven centraal staat).

Jongerenloze

15

1. De werkende stad

DOELSTELLING: HET VERGROTEN VAN HET AANTAL ARBEIDSPLAATSEN NAAR 100.000 IN 2020

Terwijl aan de bovenzijde van het loongebouw een tekort is aan kenniswerkers, ontstaat er aan de onderzijde van het loongebouw een overschot aan werkzoekenden. Dat zal met name voor mensen met geen- of onvoldoende opleiding het geval zijn.

Operationele uitwerking

Kwantitatieve en kwalitatieve match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

- 1.1. Aantrekken hoger-opgeleiden en kenniswerkers
- 1.2. Vergroten van de kansen op werk voor ongeschoolden en arbeidsgehandicapten

Het Apeldoornse beleid moet zich dus richten op twee doelen. Enerzijds dienen hoger-opgeleiden te worden aangetrokken voor specifieke bedrijfstakken en anderzijds dienen mensen met onvoldoende scholing aan de onderkant van het loongebouw geholpen te worden met het vinden van werk.

1.1. Aantrekken van hoger-opgeleiden en kenniswerkers

Bedrijven hebben moeite om kenniswerkers aan te trekken. Met name in de economische, technische en zorgsector is dat het geval. Apeldoorn scoort ondergemiddeld in vergelijking met 46 stadsregio's in de analyse van Bureau Louter en het aanbod in deze sectoren is lager dan de vraag op de arbeidsmarkt. De forensenstroom die dagelijks Apeldoorn aandoet is dan ook 45% van het totaal aantal arbeidsplaatsen. Het is vooral een forensenstroom van kenniswerkers. Hoe gaan we deze uitdaging aanpakken?

1.1. Aantrekken van hoger opgeleiden en kenniswerkers

1.1.1. Het binden van studenten

Doelstelling: door middel van het aanbieden van stages en afstudeeropdrachten vanuit de sectoren Informatietechnologie, Zorg, Vrijtijd en Maakindustrie willen we het aantal afstuderenden in Apeldoorn vergroten. Apeldoorn Stagestad is het project waarin deze doelstelling wordt uitgewerkt in samenwerking met bedrijven.

1.1.2. Opzetten van een zorgacademie

Doelstelling: de zorgacademie voorziet in Zorg-IT en Zorg-Bedrijfskunde studenten.

1.1.3. Uitvoeren van het Techniepact

Doelstelling: middelbare scholieren stimuleren om een technische opleiding te volgen.

1.1.4. Promoten van baanmogelijkheden voor afgestudeerden

Doelstelling: promotie door bedrijfsbeurzen, masterclasses en workshops.

1.2 Vergroten van de kansen aan de onderkant van het loongebouw

Het aantal bijstandsgerechtigden en werklozen is sinds het begin van de crisis sterk opgelopen. In 2012 zelfs met 10%. Mensen met een arbeidshandicap komen momenteel moeilijk aan het werk. Daarbovenop is het kabinet voornemens om gemeenten taken te geven om mensen met een arbeidshandicap aan het werk te krijgen²³. Binnen het Sociaal Akkoord²⁴ is afgesproken dat gemeenten en sociale partners in de arbeidsmarktregio²⁵ samen de doelgroep arbeidsgehandicapten aan het werk moeten helpen via het zogenaamde regionale Werkbedrijf. Daarvoor is de 'Apeldoornse aanpak' ontwikkeld. Er

zijn/worden afspraken gemaakt met werkgevers om mensen die nu nog buiten het arbeidsproces staan weer aan het werk te krijgen. Er zijn ondernemers die zich als ambassadeur richting de eigen achterban willen profileren om daarmee werkgevers zo ver te krijgen dat ze deze mensen in dienst nemen. Het project 'Apeldoorn Scoort' moet hier een verdere impuls aangeven. Op het niveau van de Stedendriehoek is een Stichting Strategische Board opgericht. Hierin werken vertegenwoordigers van overheden, ondernemers en onderwijs samen om projecten op het gebied van innovatie, onderwijs en arbeidsmarkt, en het vestigingsklimaat te starten. Recent is het Akkoord van Beekbergen gesloten waarin de 3 O's (onderwijs, overheden en ondernemers) gezamenlijk aan de gang gaan om deze problemen aan te pakken. Binnen de gemeente Apeldoorn is 'sociaal aanbesteden' ingezet in het inkoopbeleid om mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt bij opdrachtnemers aan het werk te laten gaan. Bovenstaande acties moeten in de komende zes jaar 1.500 mensen aan de onderkant van het loongebouw aan het werk krijgen.

De rol van de overheid

Binnen de programmaliijn *De werkende stad* heeft Apeldoorn een actieve beleidsontwikkende opdracht vanuit de rijksoverheid. Voor de onderkant van de arbeidsmarkt dienen daarvoor afspraken gemaakt te worden met sociale partners binnen de regio. De doelstelling die samen met de sociale partners is gemaakt, is om 1.500 werkplekken te creëren zowel in de publieke als private sector tot 2020.

Voor het aantrekken en binden van hoger-opgeleiden past een andere overheidsrol. Het zijn vooral de bedrijven zelf die via stagebeleid, onderzoek en R&D kenniswerkers moeten aantrekken. De overheid kan daarin een faciliterende en initiërende rol vervullen, door partijen bijeen te brengen en te ondersteunen in relatiebeheer en mee te denken over financiering en clustering van initiatieven.

1.2. Vergroten kansen onderkant arbeidsmarkt

1.2.1. Ondernemerschap stimuleren

Doelstelling: project *ikstartsmart&ikgroeismart* waarin 60 ondernemers worden gecoacht in het doorontwikkelen van hun bedrijf of in het behoud van hun bedrijf.

1.2.2. Uitvoeren van het Akkoord van Beekbergen

Doelstellingen:

- A) Laagste werkloosheid van Nederland
- B) Elke vacature goed en snel vervuld
- C) Iedereen minimaal een startkwalificatie
- D) Ook alle mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt actief.

1.2.3. Social return en sociaal aanbesteden

Doelstelling: door het opnemen van aanbestedingsregels om ten minste 5% van de opdrachtsom te besteden aan mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, neemt het aantal banen aan de onderkant van het loongebouw toe.

1.2.4. Uitvoering sociaal akkoord

Doelstelling: het opzetten van een regionaal Werkbedrijf waardoor mensen met een arbeids handicap aan het werk kunnen.

2. De stad van economische groei

DOELSTELLING: HET STIMULEREN VAN AUTONOME GROEI VAN 120 BEDRIJVEN TOT 2020

Apeldoorn heeft vijf stuwende sectoren benoemd waarin innovaties kansrijk zijn en die de economie kunnen stimuleren. Dat zijn de bedrijven in de Informatietechnologie, Zorg, Vrijetijd&toerisme, Maakindustrie en de Logistiek. Het zijn onze eigen topsectoren. Samenwerking in deze sectoren kan de groei vergroten van de gehele sector. Daarnaast wil de gemeente Apeldoorn de autonome groei van startende ondernemers stimuleren voor toekomstbehoud van het brede MKB in Apeldoorn. Er staan daarom twee doelstellingen centraal in deze programmaliijn, namelijk het faciliteren van de samenwerking binnen de sectoren en het stimuleren van de autonome groei van startende ondernemers.

Operationele uitwerking

Topsectorenbeleid

2.1. Clustering van sectoren

2.2. Incubatorship startups, vergroten innovatiekracht

2.1. Clustering van sectoren

Binnen de Apeldoornse topsectoren clusteren bedrijven zich om gezamenlijk op te trekken om doelstellingen te behalen. Door de snelle technische ontwikkelingen en de internationalisering, zijn innovatieprogramma's van belang. De snelheid waarmee (technische) ontwikkelingen gaan, vraagt om slimme verbindingen en kapitaal maar ook om mobiliteit en personeelsbeleid. Dat begint met samenwerking, visieontwikkeling en mobiliteitsbeleid.

Clustering van sectoren

2.1.1. Stimuleren van een actieve verbinding van bedrijven

Doelstelling: het ontwikkelen en in stand houden van sectorale bedrijfsclusters in de IT, zorg en in de Maakindustrie

2.1.2. Het stimuleren van duurzame inzet

Doelstelling: het ontwikkelen van een mobiliteitsbeleid binnen de sectoren en tussen de grote bedrijven

2.1.3. Specifieke bedrijfsopleidingen en curriculum

Doelstelling: verbeteren van de opleidingen sluiten aan op de vraag vanuit de markt op MBO niveau, doorstroom naar verkorte HBO trajecten en bachelors met name in de IT, Zorg en techniek

2.2. Incubatorship voor startende ondernemers, innovatiekracht vergroten

Er zijn grosso modo twee manieren waarop economische activiteit kan toenemen. Dat is enerzijds door nieuwe bedrijven aan te trekken (acquisitie) en anderzijds door groei van bestaande bedrijven. Dat laatste kan door bijvoorbeeld R&D-functies aan academische kenniscentra te koppelen of door kleine ondernemers in een innovatietraject te laten meelopen, bijvoorbeeld door een incubator.²⁶ De doelstelling van deze programmalijn is om 120 bedrijven te stimuleren in hun autonome groei door innovatiekracht te vergroten.

2.2. Innovatiekracht van bedrijven vergroten

2.2.1. Het opzetten van R&D functies in samenwerking met universiteiten

Door in samenwerking met universiteiten productontwikkeling, onderzoek en laboratorium-functies - en incubatorship

De rol van de overheid

De rol van de overheid in de programmalijn is die van faciliteren, verbinden en daar waar mogelijk initiëren van bestaande en nieuwe initiatieven. Het zijn vooral de verschillende bedrijven die het initiatief zullen nemen, maar zij krijgen van de gemeente actieve ondersteuning in relatiebeheer, meedenken en het zoeken van financieringsbronnen.

3. De stad van kennis en innovatie

DOELSTELLING: STIMULEREN VAN INNOVATIE DOOR HET AANTREKKEN EN ONTWIKKELEN VAN KENNISCENTRA

Het kernbegrip van de 21ste eeuw is kennisvalorisatie. Het is het ontwikkelen van een klimaat waarin nieuwe kennis tot leven komt en onderzoek en research economische beweging veroorzaken. Hierdoor kunnen bedrijven groeien en neemt het aantal arbeidsplaatsen toe.

Operationele uitwerking

(Intermediaire) kenniscentra

3.1. Cleantech/duurzaamheid

3.2. Centre of Excellence voor Media&ICT

Kenniscentra kunnen daarin de relatie tussen bedrijven en kennisinstellingen versterken. We zien dat overal in Nederland gebeuren. De kenniscentra komen als paddenstoelen uit de grond. Domotica, Cleantech, Biobased, Hightech Materials, het zijn voorbeelden van kleine en grotere sectorgedreven kenniscentra. De doelstelling is om innovatie te stimuleren door intermediaire kenniscentra te ontwikkelen. Een kenniscentrum bindt bedrijven en zorgt voor innovatie en werkgelegenheid. Het kan een stimulans geven aan R&D-activiteiten, onderzoekers, studenten en academici aantrekken. Kennisvalorisatie vraagt om een boeiende en aantrekkelijke werk- en leeromgeving. Een kenniscentrum kan een dergelijke omgeving bieden, als knooppunt waar kenniswerkers elkaar face-to-face en virtueel kunnen ontmoeten. Cleantech²⁷ en het Centre of Excellence voor Media&ICT²⁸ staan in de startblokken om in Apeldoorn ontwikkeld te worden.

3.1. Cleantech/duurzaamheid

Apeldoorn wil een voorloper zijn als groene en duurzame stad²⁹. De groene ligging en het imago van Apeldoorn als 'buitenstad'³⁰ zijn ijzersterke troefkaarten. Duurzaamheid past daarom bij Apeldoorn. Het gaat daarbij om hergebruik van afvalstromen, energieneutraal bouwen, duurzaam produceren, recycleren van water en dergelijke, ook wel circulaire economie³¹ genoemd. Duurzaamheid is een relevant thema voor alle sectoren en sluit daarom aan bij de brede en robuuste economie van Apeldoorn. De vraag is aan welke knoppen Apeldoorners kunnen draaien om inhoud en vorm te geven aan een duurzame stad? Apeldoorn heeft zich in de afgelopen jaren ontwikkeld tot een gemeente waar geëxperimenteerd kan

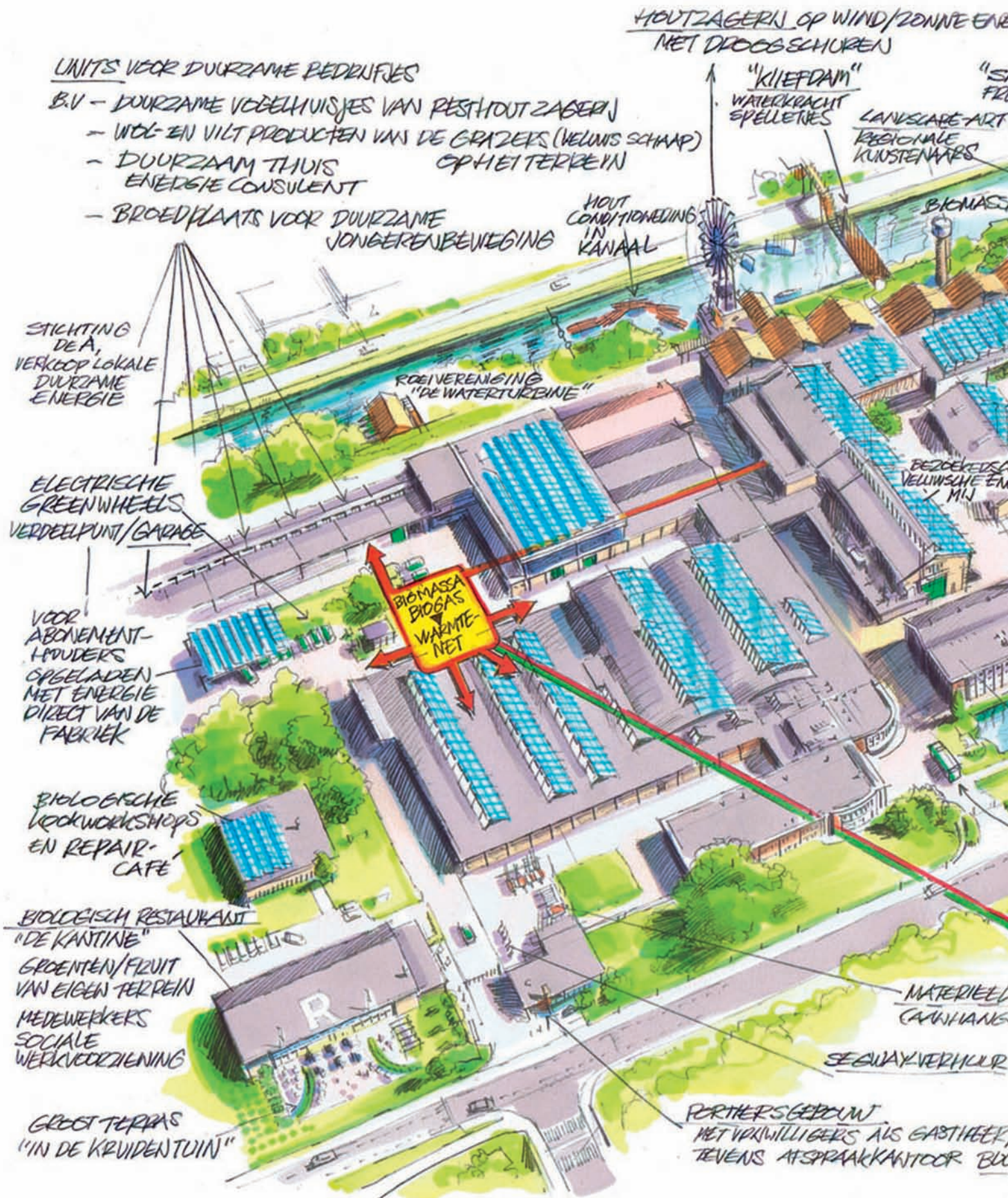
worden met de duurzaamheidopgaven. Energieneutraal wonen³² en verschillende projecten rondom gescheiden afval (Diftar - Circulus), zijn voorbeelden waarvan proefsgewijs geleerd wordt. Steeds is de vraag: op welke manier zijn de duurzaamheidopgaven voor bedrijven en bewoners toepasbaar? Toekomstige ideeën zijn om zonnepanelen op leegstaande bedrijventerreinen te plaatsen; fondsen aan te vragen om duurzaam te produceren en het verder ontwikkelen van de Ecofactorij. 'Gastechnologie en KIWA', 'Circulus en afval', het zijn stuk voor stuk interessante en uitdagende opgaven. Een kenniscentrum zoals Cleantech³³ of een onderzoekslab, is de verbindende schakel tussen de innovatieopgaven voor bedrijven en tegelijkertijd kennisinstellingen en studenten. Laten we het een 'Innovation Lab'³⁴ noemen. Een 'open-innovatie omgeving' waarbij bedrijven kunnen profiteren van kennis en de aantrekkingskracht van Apeldoorn toeneemt voor kenniswerkers. We vatten al deze activiteiten samen onder het begrip Cleantech, zoals dit begrip binnen de Strategische Board van de Stedendriehoek is omarmd. Apeldoorn, Deventer en Zutphen ontwikkelen gezamenlijk activiteiten onder de vlag van Cleantech en promoten op die manier de gehele regio als duurzaam en innovatief.

3.1.1. Cleantech en duurzaamheid

Doelstelling: het ontwikkelen van een duurzaamheidskenniscentrum met een open-innovatie programma waarin energieneutraliteit, biobase, productinnovatie en water & gastechnologie een plaats kunnen krijgen.

Centre of Excellence voor Media & ICT

De bedrijven in de informatietechnologie in Apeldoorn ontwikkelen hoog-innovatieve technieken en vallen binnen de definitie van het topsectorenbeleid van het Rijk waar het gaat om Hightech Systems & Materials. Er is dus alle reden om juist in Apeldoorn een

HOUTZAGERIJ OP WIND/ZONNE ENERGIË
MET DROOGSCHUREN

UNITS VOOR DUURZAME BEDRIJVES

- B.V. - DUURZAME VOEGELIJSJES VAN RESTHOUTZAGERIJ
- WOL- EN VILT PRODUCTEN VAN DE GRAZERS (VELVIS SCHAAP) OP HET TERREIN
- DUURZAAM THUIS
- ENERGIE CONSULTANT
- BROEDPLAATS VOOR DUURZAME JONGERENBEVEEGING

"KLEFDAM"
WATERKRACHT
SPELLETIES

LANDSCAPE-ART
REGIONALE
KUNSTENAARS

HOUT
CONDITIONERING
IN
KANAAL

BIONAS

STICHTING
DE A,
VERKOOP LOKALE
DUURZAME
ENERGIE

ROEIVERENIGING
"DE WATERTURBINE"

BEDEKERIJ
VELVISCHES EN
MIJ

ELECTRISCHE
GREENWHEELS
VERDEELPUNT/GARAGE

BIOGAS
BIOGAS
WARMTE
NET

VOOR
ABONNEMENT-
HOUDERS
OPGELEDEN
MET ENERGIE
DIREKT VAN DE
FABRIEK

BIOLOGISCHE
VOORWERKSHOPS
EN REPAIR-
CAFE

BIOLOGISCH RESTAURANT
"DE KANTINE"

GROENTEN/FRUIT
VAN EIGEN TERREIN
MEDEWERKERS
SOCIALE
WERKVOORZIENING

GROOT TERRAS
"IN DE KRUIDENTUIN"

MATERIEEL
CAWNIANS

SEGWAYVERHUUR

PORTIERSGEBOUW
MET VERWILLIGERS ALS GASTHEER,
TEVENS AFSpraakKANTOOR BOUW

kenniscentrum te starten voor deze sector. Een van de bedrijven in Apeldoorn heeft reeds het voortouw genomen. Een aantal stakeholders heeft een businessplan klaarliggen om een Centre of Excellence voor Media & ICT te ontwikkelen waarbij studenten in een lerende omgeving nieuwe innovatieve ontwikkelingen aanjagen.

3.2.1. Centre of Excellence voor Media & ICT.

Doelstelling: Centre of Excellence voor Media & ICT gaat zich ontwikkelen als internationaal kenniscentrum in de ICT.

De rol van de overheid

Het ontwikkelen van kenniscentra is een samenspel van overheid, onderwijsinstellingen en bedrijven. Deze triple helix is een vorm van co-creatie waarbinnen een samenspel van verschillende initiatiefnemers en financieringsstromen tot resultaat leidt. De overheid neemt hierin, indien nodig, een actieve initiërende rol.

Financiering van het programma

De ondernemende stad

Voor de uitvoering van dit programma wordt gebruik gemaakt van de personele inzet van relatiebeheer, de werkgeversdiensten en programmamanagement Economische zaken. Daarnaast zijn er additionele kosten die gemaakt worden voor de uitvoering van het Akkoord van Beekbergen om arbeidsgehandicapten aan werk te helpen via het participatiebudget. Een aantal activiteiten wordt momenteel uitgevoerd binnen de begroting van de Strategische Board Stedendriehoek. Voor de nog te ontwikkelen activiteiten wordt samenwerking en partnerschap gezocht met provincies³⁵, Rijk en de Europese gemeenschap³⁶. Een begroting wordt opgenomen in het uitvoeringsplan in 2014.

Hoe verder?

Deze nota is geschreven als meerjarenperspectief en verbindt de domeinen arbeidsmarkt, economie en innovatie met elkaar. In deze nota zijn de richtingen aangegeven en de verbanden tussen de drie domeinen benoemd. Dit meerjarige perspectief wordt na vaststelling vertaald naar een uitvoeringsagenda in partnerschap met ondernemers, maatschappelijk partners en onderwijsinstanties. Daarbij wordt ook nadrukkelijk in regionaal verband samengewerkt.

Verbinding met andere programma's

Economisch beleid staat niet op zichzelf. Tal van factoren hebben invloed op de vraag of bedrijven zich willen vestigen in Apeldoorn en kenniswerkers hier willen wonen. In het standaardrijtje van beïnvloedingsfactoren vinden we: goede vestigingsvoorwaarden (woonomgeving, beschikbare locaties voor bedrijven, cultureel aanbod, voorzieningen e.d.), bereikbaarheid (wegen, ligging in het land) en herkenbaarheid (stadsprofiel). Niet toevallig is een aantal van deze factoren te vinden in het rijtje van kernkwaliteiten van Apeldoorn. Apeldoorn heeft een centrale ligging in het land langs twee uitvalswegen (A1 en A50); een prettig woon- en leefmilieu; goede bereikbaarheid en stedelijke voorzieningen en bedrijventerreinen, maar er zijn ook aandachtspunten. Het groene imago heeft Apeldoorn te danken aan de hoge kwaliteit van de bebouwde omgeving en de verwevenheid van bouw

met groen. Het levert een beeld op van een stad die zich profileert als groene (woon)stad maar tevens zoekende is naar meer dynamiek en aantrekkingskracht voor mensen van buiten. Zo heeft de binnenstad geen zichtbare trek van dagjesmensen en toeristen. De kennis- en belevingseconomie heeft stedelijke ruimtes nodig met beleving, karakter, een goede sfeer van

HET DOEL VAN DIT
PROGRAMMA IS OM
SAMENHANG AAN
TE BRENGEN IN HET
ARBEIDSMARKT-
BELEID, DE
ECONOMISCHE
OPGAVEN EN
KENNIS & INNOVATIE

verblijf, ontmoeting en interactie. De grote vraag waar Apeldoorn voor staat, is hoe het zijn infrastructuur, imago en belevingselementen kan gebruiken om de aantrekkingskracht van de (binnen)stad te vergroten. Om antwoord te geven op deze vraagstukken, is een apart binnenstadsprogramma ontwikkeld en er wordt beleid ontwikkeld om dat ook te doen voor de sector toerisme en vrijetijd. Uiteraard heeft de uitwerking van die programma's invloed op de doelstellingen die in dit programma zijn genoemd. Er is dus sprake van een sterke samenhang tussen de programma's Vrijetijd&Toerisme, Binnenstad en De ondernemende stad in beleid en uitvoering.

Tot slot

Er zijn genoeg ambities om de economie te stimuleren. Als we deze tegen de meetlat te leggen van groot naar klein, wordt zichtbaar op welk niveau er geacteerd kan worden als overheid én welke initiatieven ook daadwerkelijk effect hebben op de operationele doelstellingen. Simpele rekensommen zijn te maken. Als 120 bedrijven binnen nu en vijf jaar 10 arbeidskrachten aannemen omdat zij gecoached worden in het behalen van een scherpere doelstelling (incubator), dan groeit het aantal arbeidsplaatsen met 1.200³⁷; als de duurzaamheidopgave op een goede manier wordt geïmplementeerd, kan dat volgens

onderzoek van Strategische Board van de Stedendriehoek 2.600 arbeidsplaatsen opleveren in de regio; en als we het Akkoord van Beekbergen met werkgevers succesvol kunnen uitvoeren, gaan 1.500 mensen aan de onderkant van het loongebouw binnen nu en zes jaar aan het werk³⁸. Dit zijn effectieve en daadkrachtige acties om de autonome groei aan bedrijvigheid, arbeidsplaatsen en innovatie te vergroten. Daarom noemen we deze acties een 'economische versnelingskamer' en streven op deze manier naar economische bestendigheid in de komende jaren. Onze focus richt zich op 2020 waarin deze effecten zichtbaar moeten zijn.

Uiteraard is het economisch beleid van de gemeente Apeldoorn breder dan de opgaven die we in dit programma hebben genoemd. Het doel van dit programma is om samenhang aan te brengen in het arbeidsmarktbeleid, de economische opgaven en kennis & innovatie. Daarin hebben we scherpe doelstellingen en ambities verwoord. Onze focus is gericht op 2020 waarin we deze doelstellingen willen bereiken. De eerste stap om dit te bereiken is om de doelstellingen te vertalen naar een uitvoeringsagenda. Dat gaat in 2014 gebeuren in samenwerking met het bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Geraadpleegde literatuur

- Cassidy, John: 'Wat als de markt faalt? *De kracht van het irrationele in de economie*', 2010
- Dorenbos, Ruud: 'Steden in onzekere en turbulente tijden, *ontwikkelingen en uitdagingen 2014 ev*, 2013
- Ferguson, Naill: 'De geldmachine, *Geld en macht in de moderne wereld*', 2009
- Jackson, Tim: 'Welvaart zonder groei, *Economie voor een eindige planeet*'. 2010
- Judt, Tony: 'Het land is moe, *verhandeling over onze ontevredenheid*', 2010
- Heinberg, Richard: 'Einde aan de groei, *ons aanpassen aan de nieuwe economische realiteit*', 2011
- Keen, Steve: 'Debunkingeconomics, *the naked emper or dethroned?*' 2011
- Krugman, Paul: 'End this depression now', 2012
- Lanchester, John: 'De kapitale crisis, *De ondergang van de wereldeconomie*', 2010
- Louter, Peter: 'Stop de jonge vlucht' 2010
- Louter, Peter: 'Maak het in de Stedendriehoek', 2013
- Louter, Peter: 'De arbeidsmarkt in de Stedendriehoek', 2013
- Mandelbrot, Benoit: 'The (mis)behavior of markets, *A fractal view of financial turbulence*', 2004
- Ridley, Matt: 'De rationele optimist, *over de evolutie van welvaart*', 2010
- Rotmans, Jan: In het oog van de orkaan, *Nederland in transitie*, 2013
- Stadsmonitor Apeldoorn, RIGO, 2013
- Sedlacek, Tomas: 'De economie van goed en kwaad, *De zoektocht naar economische zingeving van Gilgamesj tot Wallstreet*, 2012
- Stiglitz, Joseph: 'Vrije val, *Vrije markten en het falen van de wereldeconomie*', 2010
- Toffler, Alvin: 'De nieuwe machtselite, *Wie krijgen in onze veranderende wereld de macht?*', 1990
- Venhorst, Viktor: 'Geslaagd in de stad' Platform31, 2013
- Vermeend, Willem: 'De krediet crisis, *en hoe we er sterker uit kunnen komen*', 2008

Voetnoten

- 1 Richard Heinberg
- 2 Matt Ridley,
- 3 Matt Ridley verklaart de huidige economische bloei door de toename van kennisdeling
- 4 Alvin Toffler, Toffler is van mening dat de 'kennisexperts' de werkelijke machtshebbers van deze tijd zijn.
- 5 Joseph Stiglitz
- 6 Waaronder: Tomas Sedlacek, Joseph Stiglitz, Tim Jackson, Richard Heidelberg
- 7 Tim Jackson
- 8 Louter 2013
- 9 Er is een correlatie tussen de hoogte van de opleiding en participatiegraad. Deze neemt namelijk toe naarmate het opleidingsniveau.
- 10 Het gemiddelde opleidingsniveau neemt in Nederland toe en de verwachting is dat deze verder zal gaan toenemen. Het aantal mensen met een lage beroepsopleiding is sinds 1980 afgenomen van meer dan 50% van de beroepsbevolking naar 22%. De verwachting is dat het aantal verder afneemt richting de 15% in 2020. Het aantal mensen met een hogere beroepsopleiding is in dezelfde periode toegenomen van 14% naar 35% en de verwachting is dat het aantal mensen met een HBO of wetenschappelijke diploma zal toenemen naar 45% in deze periode.
- 11 Pensioenleeftijd wordt verhoogd en fut-regelingen versoerd
- 12 Dat geldt met name voor de academische steden in de randstad en in het midden van het land. De Universiteitssteden Enschede en Groningen hebben last van vertrekkende studenten. Geslaagd in de stad (Platform 31) januari 2014. Apeldoorn trekt jaarlijks circa 200 afgestudeerde hoger opgeleide aan.
- 13 De arbeidsmarkt is geen statisch gegeven. Tekorten of een overschot in sectoren leidt op de arbeidsmarkt tot allerlei aanpassingsmechanismen waarmee onevenwichtigheden worden aangepast. Werkzoekende laten zich omscholen of gaan werkzaamheden verrichten waarin zij niet geschoold zijn en andersom zoeken werkgevers andere oplossingen voor personeelstekorten dan het openstellen van vacatures (bijvoorbeeld door uitbesteden of automatisering). Het heeft dus zin om collectief de schouders onder omscholing, bijscholing, beroepskeuze en baankansen te zetten.
- 14 Vergeleken met de benchmark steden
- 15 Programma Werk, economisch visie en beleid 2010
- 16 Gemeten naar het aantal arbeidsplaatsen en de relatieve vertegenwoordiging
- 17 High Tech Systemen en Materialen
- 18 De informatiegeoriënteerde activiteiten zijn onder te brengen in de HTSM-sector
- 19 In Apeldoorn is een groot aantal bedrijven dat zich richt op de informatietechnologie en in mindere mate op de communicatietechnologie. Daarom spreken wij in deze tekst over IT-sector en niet over ICT-sector
- 20 dat zien we met name in de Informatietechnologie en Maakindustrie
- 21 Een overheid die zich richt op primaire doelstellingen en vanuit een faciliterende rol in de samenleving staat. Bron: Coalitieakkoord
- 22 Zoals vastgesteld in de Detailhandelsvisie Apeldoorn 2013
- 23 Participatiewet treedt per 1 januari 2015 in werking
- 24 Afgesloten tussen werkgevers en werknemers in juli 2013
- 25 Dat is de regio van Deventer tot en met Harderwijk (betreft 15 gemeenten rondom de Veluwe en IJsselvallei
- 26 een incubator is een coach die bedrijven ondersteunt in investeringsimpuls en kapitaal .
- 27 kenniscentrum duurzame oplossingen
- 28 Het bedrijf Divitel ontwikkelt een IT-kenniscentrum
- 29 Vastgesteld in de Structuurvisie 2013
- 30 Het begrip Buitenstad is afkomstig uit de Structuurvisie Apeldoorn 2013 waarin de kernwaarde van Apeldoorn is omschreven als een stad in een landelijke omgeving.
- 31 Begrip 'circulaire economie' is afkomstig van Hans Wijers
- 32 Apeldoorn in 2020 energieneutraal
- 33 Cleantech is hiervoor de verzamelnaam
- 34 Zoals de Zwitsal locatie waar e.nu studenten van de Technische Universiteit Eindhoven onderzoek laat doen naar energieneutraliteit
- 35 De provinciebesturen Gelderland en Overijssel
- 36 Het betreft dan met name de EFRO en ESF subsidies
- 37 Dat was het resultaat van het incubatorprogramma van Venturelab Twente. Een project gericht op ondernemerschap en groei.
- 38 In het Sociaal Akkoord hebben sociale partners afgesproken om 125.000 banen te scheppen. Apeldoornse bevolking is 1% van de Nederlandse bevolking, dat komt uit op 1.250 banen.

Colofon

Uitgave:
gemeente Apeldoorn

Fotografie:
D. Depau en gemeente Apeldoorn

Vormgeving:
Balyon, Zoeterwoude

Mei 2014
www.apeldoorn.nl